

ПРОТОКОЛ

ЗА ПОСТАПКА ЗА ПРИЈАВУВАЊЕ И ЗАШТИТА НА

УЧЕНИК - ЖРТВА НА КОЈА БИЛО ОД ФОРМИТЕ

НА НАСИЛСТВО, ЗЛОУПОТРЕБА И ЗАНЕМАРУВАЊЕ

ООУ „Илинден“ Крива Паланка, го изработи овој Протокол согласно со член 66 став 14 од Законот за основно образование во врска со спречувањето на насилство врз учениците („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.161/2019, бр.229/20,03/25 и 74/25)) и согласно со Правилникот за начинот за пријавување и заштита на ученик-жртва на која било од формите на насилство, злоупотреба и занемарување, издадено од Министерство за образование и наука бр.18-9670/1 од 07.07.2025 година.

Целите на основното образование вклучуваат обезбедување на систематски пристап за поттикнување на когнитивниот, социо-емоционалниот и психомоторниот развој на ученикот, развивање самодовербата и свесноста за својата индивидуалност и одговорност за своите постапки, воспитување за почитување на различностите и човековите права, подготвување на учениците за одговорен живот во слободно и демократско општество и унапредување на здравиот начин на живеење. Остварувањето на овие цели не е возможно доколку училиштата не се безбедни средини, доколку насилството се премолчува, жртвите се оставаат сами на себе, а сторителите не се санкционираат со што премолчено се оправдува насилното однесување.

Законот за основното образование (во натамошен текст: Законот) предвидува обврска на основните училишта да постапуваат во случаите на насилство над ученик/чка, да преземаат мерки за заштита на учениците-жртви на насилство и да спроведуваат активности за превенција од насилство.

Со Законот се предвидува забрана за дискриминација врз која било основа во сите области на дејствување во основното училиште, додека вработените се задолжуваат да ја применуваат еднаковоста и правичноста меѓу сите ученици и активно да спротиставуваат на сите облици на дискриминација и насилство.

Секој вработен во училиштето има обврска да се грижи за најдобриот интерес на ученикот, да го почитува неговото достоинство и правата на детето согласно со Конвенцијата за првата на детето на Обединетите нации.

Според член 66 се предвидува обврска на директорот да го пријави секој облик на насилство, злоупотреба и занемарување и да спроведе мерки за заштита на ученикот жртва, ученичката жртва.

Правилникот ги уредува мерките и активностите кои ги преземаат основните училишта во случаите на насилство над ученик/ученичка. Правилникот се употребува во сите случаи на каков било вид на насилство направено над ученик/ученичка, без разлика кој е сторител на насилството и без разлика каде се случило насилството,

злоупотребата или занемарувањето. Секое училиште е должно да усвои одредби во постоечки интерен акт (како на пример во куќниот ред) или да усвои засебен интерен акт (на пример, политика, правила на однесување или протокол за спречување на насилство и дискриминација) со кои го пропишува начинот на однесување на учениците, вработените, родителите, односно старателите и членовите на телата на училиштето поврзани со забрана за насилство, злоупотреба, занемарување и дискриминација.

Одредбите мора да бидат јасни, прецизни и сеопфатни, да ги предвидат различните видови на насилство, да ги опфатат сите сегменти од училишниот живот и прецизно да пропишуваат кое однесување е забрането и кои се последиците од насилничкото и дискриминаторското однесување.

Во согласност со законската регулатива и стручната практика, Протоколот користи термини како „жртва“, „сторител“, „сведок“, „набљудувач“ и „контакт-лице“. Со цел да се избегне стигматизација и да се задржи пристапот ориентиран кон поддршка, овие термини се користат во следнава смисла:

- Жртва на насилство се однесува на ученик кој претрпел или бил изложен на форма на насилство. Во секојдневната комуникација се предпочита употреба на изрази како: „ученик на кој му е направена неправда“, „ученик кој бил повреден“ или „ученик кој се соочува со тешка ситуација“;
- Сторител е лице, најчесто друг ученик, кое пројавува насилство или несоодветно однесување. Во комуникација се предлагаат термини како: „ученик кој повредил друг ученик“, „ученик со проблематично однесување“;
- Сведоци и набљудувачи се лица кои присуствувале на инцидент на насилство, независно од тоа дали реагирале. Пожелни се термини како: „ученици кои биле присутни“ или „ученици кои го виделе настанот“;
- Контакт лице за пријавување насилство е лице именувано од училиштето, задолжено за прием и обработка на пријави. Во секојдневната комуникација може да се користи и изразот „лице за доверба“.

Сите термини се користат во родово-неутрална форма и подеднакво се однесуваат на сите ученици, без оглед на пол, етничка припадност, јазик, вера, социјален статус или други лични карактеристики.

Во контекст на овој протокол, се утврдуваат и дефинираат следниве клучни поими:

- Насилство претставува секое дејствие или пропуст што предизвикува штета, страдање или повреда на достоинството на ученикот. Се разликуваат следниве форми на насилство:
 - Физичко насилство: удирање, туркање, тепање, закани со предмети итн.
 - Емоционално/психичко насилство: исмевање, навредување, закани, потцекување, манипулација итн.
 - Социјално насилство: исклучување, игнорирање, организирано отфрлање, ширење трачеви итн.
 - Сексуално насилство: допирање без дозвола, коментари со сексуална конотација, излоѓување, присилување на сексуални дејствија итн.
 - Кибернасилство: навредливи пораки, објави, дигитално вознемирување

или изложување на ученик преку интернет итн.

- Злоупотреба означува користење на ученикот во цел или на начин што е штетен за неговото здравје, безбедност или развој-вклучувајќи сексуална злоупотреба, експлоатација, манипулација или злоупотреба на моќ.
- Занемарување е неисполнување на обврските кон ученикот од страна на родител, старател или друго лице, што доведува до попуштање на грижата за неговите основни потреби-физички, образовни, здравствени или емоционални.

При утврдување и проценка на насилство, училиштето особено внимава на ситуации во кои ученикот може да биде изложен на насилство, дискриминација или исклучување врз основа на лични карактеристики, различност во изглед, однесување, семејна состојба или припадност, поради што се перципира како „различен“ од средината. Во такви ситуации, училиштето е должно да постапи со засилена чувствителност, водејќи се од начелата на еднаквост, инклузивност и почитување на човечкото достоинство.

Основното училиште е должно да ги почитува основните и фундаментални принципи при спроведувањето на мерките и активностите за превенција и заштита од насилство. Основни и фундаментални принципи при одговор на училиштето во случаите на насилство над ученик/чка се:

- Најдобар интерес на детето
- Еднаквост и забрана за дискриминација
- Почитување на различностите и правото на самоопределување
- Учество
- Приватност
- Доверливост
- Жртвата не е виновна
- Пропорционалност
- Информираност
- Стручност и одговорност
- Должно внимание
- Правата на детето
- Забрана за непотизам и корупција

При спроведувањето на мерките и активностите за превенција и заштита од насилство над ученици, училиштето не смее да ги прекрши фундаменталните принципи, а активностите и мерките кои се преземаат не смеат да резултираат со повреда на принципите.

Секој одделенски раководител на паралелката е должен да го престапи овој Протокол и Правилникот на часот на одделенската заедница, веднаш по почетокот на учебната година, на начин приспособен за возраста на учениците, преку дискусија, и интерактивни вежби и размена на мислења.

Училиштето е должно континуирано да работи на едукација и покренување на свеста кај учениците во врска со спречување насилство.

Директорот на училиштето во соработка со стручните соработници спроведува континуирани обуки за спречување и заштита од насилство. Училиштето ги прилагодува обуките на моменталните знаења, капацитети и потреби на вработените во училиштето. За реализација на обуките, училиштето може да соработува со надворешни експерти, образовни институции и здруженија на граѓани.

Училиштето е должно редовно, најмалку еднаш во 4 (четири) години да го ажурира интерниот акт, согласно со потребите на сите лица вклучени во училишниот живот.

ПРЕПОЗНАВАЊЕ И ПРИЈАВУВАЊЕ НАСИЛСТВО

Секој вработен во училиштето, вклучително и административниот и помошно-техничкиот персонал, како и лицата задолжени за обезбедување на училиштето, е должен да пријави насилство или сомнеж за насилство над ученик без разлика дали насилството се случило во училиштето, на пат до училиштето, во училишниот двор, во домот на ученикот или на кое било друго место.

Сите вработени, без исклучок, имаат обврска да бидат внимателни на можни знаци на насилство и да постапат согласно својата улога во рамки на училиштето. Во состав на овој Протокол, како Прилог 1, е дадена табела со јасно определени улоги на сите категории вработени и засегнати страни во училиштето. Вработените внимаваат на следните знаци, кои можат да се појават кај учениците кои се поврзани со насилство:

- На физички и физиолошки план - траги од повреди, модринки, лузни, изгореници, исекотини, искината облека, запустен и неуреден изглед, скршени или искинати работи, проблеми со исхрана, болки во стомакот, главоболки, повраќање, скршеници, проблеми со спиењето (или претерано долго спиење).
- На емоционален план - плачливост, повлеченост, или претерана активност, раздразливост, појава на невообичаени претерани стравови, агресивно и автодеструктивно однесување, молчаливост, невообичаена говорливост, гледање во „празно“, ноќни кошмари, консумирање алкохол / наркотици, страв да остане сам, страв од дружење со други луѓе, ноќно мокрење во кревет, лажење, грицање нокти, нарушување во говор и друго.
- Однесување во училиште / однесување дома - значајно намалување на успехот, појава на неоправдани изостаноци, исчезнување на работи (како на пример: мобилен, предмети од облека, чанти, односно ранци, тетратки, пари и слично) немање концентрација за учење, доцнење, одбегнување на одговорности, не носење на домашни работи, избегнување или не учество во редовни активности, невообичаени начини на играње (кај помалите деца), избегнување на физички допир, силен страв од возрасни, манифестен страв од враќање дома или ододење во училиште, избегнување да се користи телефон или сличен уред или негово

пречесто користење и слично.

Важно е да се обрне внимание на екстремностите, зачестеноста, времетраењето и повторувањето на поединечните симптоми.

ПРЕКИНУВАЊЕ НА НАСИЛСТВОТО

Прекинувањето на насилство зависи од видот на насилството, бројот на ученици вмешани во него и нивната возраст.

Вработените се должни веднаш да го прекинат насилството. Запирањето на насилството е обврска на секој вработен кој ја добил информацијата за случајот или бил сведок на насилството.

Доколку станува збор за посериозна форма на насилство (тепачка помеѓу поголем број ученици, или ако се употребува нож или друго оружје), а вработените проценуваат дека не можат сами да го сопрат, веднаш повикуваат полиција.

Доколку сторител на насилството е возрасен, без разлика дали станува збор за друг вработен во училиштето, трето лице, родител, односно стрател, училиштето има обврска да повика полиција или Центар за социјална работа.

Доколку сторителот е вработен во училиштето, директорот е должен да го прекине работниот однос со сторителот, а до тогаш да изрече привремена мерка отстранување од работа на работникот се до донесувањето на одлука за отказ на договорот за вработување во согласност со Законот за наставници и стручни соработници во основното училиште и Законот за основно образование, прописите од областа на вработените во јавниот сектор и општите прописи што важат за работните односи.

Во случаите кога вработените се сомневаат дека некој ученик/ученичка е жртва на каков било вид насилство, без разлика каде се случува и без разлика кој е потенцијален сторител, вработените се должни да го информираат контакт - лицето за пријавување на насилство, по што контакт - лицето разговара со ученикот, односно ученичката и/или со други лица кои би можеле да имаат сознанија.

Наставниците и стручните соработници разговараат со родителите, освен во случаите кога разговорот со родителите не е во најдобар интерес на детето (пр. кога постои сомнеж дека родителот е сторител или на друг начин е одговорен за насилството, или пак вмешувањето на родителот би можело да предизвика насилство врз ученикот). Во овие случаи секогаш е препорачливо да се повика Центарот за социјални работи.

Доколку станува збор за насилство кое се случило во домот на ученикот или на друго место, вработените ја добиле информацијата преку видливи знаци на телото на ученикот и согласно неговото однесување, вработениот кој тоа го забележал го известува контакт – лицето за пријавување на насилство.кое во соработка со другите стручни

соработници и релевантни наставници можат да разговараат со ученикот/ученичката или со други лица со цел да добијат попрецезни информации. Овие случаи училиштето е должно да ги пријави во Центарот за социјални работи.

СМИРУВАЊЕ НА СИТУАЦИЈАТА

Откако насилството е прекинато, вработените превземаат мерки за смирување на ситуацијата:

- Вработениот кој го прекинал насилството задолжително го информира и го вклучува контакт - лицето (од стручната служба) за пријавување на насилство кое ја води оваа фаза;
- Кога станува збор за инцидент на насилство, без значајни последици, кој се случува прв пат како наведените во табела бр.1 (ПРВО НИВО), вработениот кој го прекинал насилството не е обврзан да го повика контакт - лицето за пријавување на насилството, туку сам треба да ја смири ситуацијата. Во случај да процени дека не може самостојно да влијае или ситуацијата почнува повторно да ескалира, ќе го повика контакт – лицето;
- Кога станува збор за инцидент на насилство од табела бр.1, кој се повторува или за насилство од табелите 2 и 3 (второ и трето ниво), вработениот е должен да го повика контакт – лицето;
- Контакт - лицето може да одлучи во оваа фаза да повика и претставници од други институции, како полиција, Центар за социјална работа, Здравство или кое друго лице кое согласно експертизата и службената положба може да помогне во смирување на ситуацијата;
- Кога станува збор за случај на насилство од табела бр. 3, мора да се повикаат претставници од други институции;
- Секогаш кога повикува други институции, контакт - лицето ќе го информира директорот, освен во случаите кога поради итност мора веднаш да се повика полиција;
- Во случаите кога се вклучуваат претставници од други институции, за најголем дел од случаите е препорачливо контакт - лицето и вработените од училиштето да ги направат разговорите со училиштето. Сепак, доколку станува збор за насилство од Табела 3, особено насилство кое представува кривично дело, прво ќе постапат претставници од Министерството за внатрешни работи, Центарот за социјални работи и Здравствена установа, а потоа вработените ќе разговараат со учениците и ќе превземат дополнителни заштитни мерки. Разговорите може да се направат и наредниот ден или во првиот момент кога ќе се создадат услови.

НАСОКИ ЗА РАЗГОВОР

- Трпеливо и внимателно слушајте ги учесниците, вклучувајќи ги и сведоците,
- Насочете го вниманието на конкретните постапки и однесување,
- Без осудување, согледувајте ја ситуацијата без намалување или преувеличување,
- Внимателно слушајте што ви зборуваат учениците, не само тие што трпат насилство туку и тие кои го извршиле насилството и тие кои ги набљудувале,
- Не интерпретирајте, не менувајте, не толкувајте, не заземајте страна,

- Користете речник што ги користат и учениците кога зборуваат за насилство, злоупотреба и занемарување,
- Не подразбирајте, не претпоставувајте, прашувајте, а не тврдете,
- Проверете дали точно, правилно сте разбрале што ви кажале учениците,
- Разговарајте смилено, не реагирајте шокирано, со недоверба,
- Покажете дека верувате во тоа што ученикот ви го зборува, за да го охрабрите да ви раскаже што повеќе

ЗАШТИТА ОД НАСИЛСТВО И ПРОМЕНА НА ОДНЕСУВАЊЕТО НА СТОРИТЕЛОТ

По смирувањето на ситуацијата и добивањето информации од разговорите со сите вмешани и сведоци на насилството, училиштето одлучува дали и кои мерки на заштита ќе се спроведат.

Во случаите од Табела 1 од Прилог 2 на овој Протокол-односно,кога се работи за еднократни и помали инциденти-наставникот,стручниот соработник или директорот кој го прекинал насилството може самостојно да одлучи кои интерни мерки ќе ги превземе,во рамки на своите надлежности.Овие мерки моѓат да вклучат:

- Физичко одвојување на сторителот од жртвата(промена на место на седење,простор),
- Индивидуален разговор со жртвата за проценка на потребата од психо-социјална поддршка,
- Индивидуален разговор со сторителот и укажување на последиците од неговото однесување,
- Разговор со паралелката или група ученици за објаснување на несоодветноста на насилното однесување,
- Упатување на сторителот или жртвата на советување кај стручните соработници,
- Поттикнување на учениците на ненасилна комуникација и медијација на конфликти.

Во случаите од Табела 1 од Прилог 2 на овој Протокол,кои се повторуваат,како и во сите случаи од Табела 2 од Прилог 2 од овој Протокол,училиштето е должно да изработи писмен план за заштита на жртвата и план за промена на однесувањето на сторителот.

Контакт-лицето за пријавување насилство е одговорно за изработка на планот и по сопствена проценка одлучува дали ќе вклучи и други лица(наставници,стручни соработници,директор,претставници од институции,експерти од областа,здруженија итн.)

Во случаи од Табела 3 од Прилог 2 на овој Протокол,училиштето задолжително изработува писмен план,во кој:

- Се вклучува претставник од Центарот за социјални работи,
- Се вклучува претставник од Министерството за внатрешни работи(доколку се работи за кривично дело),
- Се вклучуваат претставници од здравствени институции(доколку има сериозни последици врз физичкото или менталното здравје на ученикот).

Контакт-лицето е одговорно за координација на изработка на планот,водење записници и документирање на превземените активности,во соработка со сите вклучени страни.

План за заштита на ученик от жртва и промена на однесувањ е на сторителот може да вклучува повеќе типови мерки,чие спроведување е во надлежност на различни субјекти

во училиштето, како што следува:

- Психо-социјална поддршка на жртвата од страна на училишниот психолог или други стручни соработници.
- Мерки за физичко одделување на жртвата од сторителот, преместување на сторителот, забрана за приближување, ограничување на заеднички активности.
- Мерки за физичко одделување на жртвата се употребуваат само доколку е неопходно, доколку жртвата тоа го бара и доколку е во најдобар интерес ослободување од настава за одреден период, ослободување од обврски по одредени предмети и воннаставни активности и можност за привремено учење од дома,
- Мерки за промена на однесувањето на сторителот - се применува само ако сторителот е друг ученик или ученици. Вклучуваат психо - социјална поддршка од психолог и упатување на родителот на психосоцијално советување на родителот во надлежната установа,
- Педагошки мерки кон сторителот согласно Законот за основно образование се изрекуваат само во случаите кога мерките за промена на однесувањето не покажуваат резултати и тогаш се работи за случај на насилство од табела бр.2 и 3,
- Преместување на сторителот во друго училиште - овие мерки се користат за случаите на насилство од табела бр. 2 кои се повторуваат или случаите од табела бр. 3 и не претставува педагошка мерка, туку мерка за заштита на жртвата од насилство (во случаи кога има голема траума за жртвата со последици врз здравјето и психо - физичкиот развојот на жртвата),
- Мерки за поддршка на набљудувачите или сведоците - контакт - лицето или друг стручен соработник или друг наставник спроведува мери за поддржување или промена на однесувањето на учениците, сведоците или набљудувачите. Овие мерки вклучуваат разговарање, објаснување на случајот и околностите, оставање простор да го покажете своите разлисувања поврзани со случајот.

Сите мерки кои се предвидуваат со планот се документираат во писмена форма, со јасно наведен одговорен спроведувач, рокови и очекувани резултати. За спроведување на планот одговорен е контакт лицето за пријавување насилство, кое координира, следи и известува за напредокот до директорот и стручниот тим. Крајна цел на овие мерки е учениците да не го оправдуваат насилството и да разберат зошто ова однесување е штетно. Не смеат да се водат во присуство на ученикот жртва и ученикот сторител. Овие ученици не смеат да се осудуваат или обвинуваат ако не го пријавиле навремено, ако навивале и слично. Ако се однесува за насилство од табела бр. 2 или 3, тогаш им се нуди психо - социјална поддршка од психологот, може да се вклучат во едукативни активности, предавања и работилници на теми поврзани со случаи на насилство, за ненасилна комуникација и врсничка поддршка на жртви на насилство.

Сите мерки кои се однесуваат на жртвата мора да се донесат со нејзино вклучување, согласување и земање предвид на нејзините желби и потреби.

Контакт - лицето или друго вработено лице кое е од доверба на ученикот сторител, ќе разговара со сторителот за донесените мерки, резултатот што се сака да се постигне, следните чекори кои ќе се преземат и последиците со кои ќе се соочи. Ученикот сторител не треба да се обвинува, осудува, туку треба да се влијае врз промена на неговото однесување и врз факторите кои довеле до насилничкото однесување .

Родителите, односно старателите на жртвата и на сторителот се вклучуваат во

изработка на Планот за заштита на ученикот жртва и промена на однесувањето на сторителот, секогаш кога тоа не е спротивно на принципот на најдобар интерес на детето.

Доколку родителите, односно старателите на учениците не се соработливи и дејствуваат на штета на детето, училиштето е должно да го извести Центарот за социјална работа. Доколку истите се однесуваат насилнички или може да дојде до насилство училиштето повикува полициј, а по потреба и други институции.

Планот за заштита на жртвата и промена на однесувањето на сторителот постојано се евалуира и дополнува, се оценува дали дава резултати.

Училиштето за одговорно лице задолжено за спроведување на овој Протокол го одреди лицето Анита Илиевска(контакт-лице), а за нејзин заменик го одреди лицето Ангела Крстевски.

Одговорното контакт - лице е должно да го евидентира секој случај на насилство над ученик во определен формулар .

Овој Протокол ќе биде презентираан на Наставнички совет, на одделенски час на паралелката, на Совет на родители и Училишен одбор и ќе биде објавен на веб страната на училиштето.

Директор,

Лорета Димитровска

Прилог 1: Табели со категоризација на насилството

Табела 1- Прво ниво

- Физичко насилство
- Емоционално/ психичко насилство
- Социјално насилство
- Сексуално насилство/злоупотреба
- Кибер насилство
- Удирање чврги,
- Буткање,
- Штипење,
- Гребење,
- Кубење,
- Грizeње,
- Сопнување,
- Шутирање,
- Валкање,
- Уништување на предмети.
- Исмевање,
- Омаловажување,
- Озборување,
- Навредување,
- Ословување со погрдни имиња,
- Пцуење,
- Имитирање,
- Прозивање,
- Дофрлање,
- Потсмеввање,
- Игнорирање,
- Дофрлање,
- Негативни коментари,
- Гестикулации со сексуална алузија,
- Повремени вознемирувачки повици на телефон,
- Вознемирувачки СМС пораки, ММС пораки,
- Вознемирувачки пораки на социјалните мрежи итн.

Табела 2- Второ ниво

Физичко насилство:

- шамарање,
- удирање,
- газење,
- кинење на облеката,
- затворање,
- плукање,
- одземање и уништување на сопственост,
- емоционално/ психичко насилство,
- уценување,
- закани,
- неправедно казнување,
- етикетирање,
- забрана за комуницирање,
- исклучување,
- отфрлање,
- манипулирање.

Социјално насилство:

- сплеткарење,
- игнорирање,
- отфрлање,
- невклучување,
- неприфаќање, манипулирање,
- експлоатација,
- исклучување од групата врз основа на дискриминаторска основа,
- навреди и вознемирување на дискриминаторска основа.

Сексуално насилство/злоупотреба:

- сексуално допирање,
- покажување на порнографски материјал,
- покажување на интимните делови на телото,
- соблекување.

Кибер насилство:

- огласи,
- клипови,
- блогови,
- злоупотреба на форуми и четувања,
- сексуално насилство во видео игри,
- снимање со камера на насилни сцени,
- дистрибуирање на приватни снимки и слики без согласност.

Табела 3- Трето ниво

Физичко насилство

- Емоционално / психичко насилство
- Социјално насилство
- Сексуално насилство/злоупотреба

Кибер насилство:

- тепачка, давење, фрлање кои резултираат со сериозни физички последици /укажана помош од лекар,
- напад со палка, нож, оружје кои може да има фатален исход,
- предизвикување на изгореници,
- забрана на храна и спиење,
- изложување на ниски температури,
- застрашување со уцена,
- рекетирање,
- ограничување на движење,
- наведување на користење на психоактивни супстанции (легални или нелегални),
- вклучување во секти,
- занемарување,
- сериозни закани за животот,
- терор на група над поединец/група,
- дискриминација,
- организирање на затворени групи (кланови),
- навреди и вознемирување на дискриминаторска основа,
- заведување од страна на возрасни,
- подведување,
- злоупотреба на моќта,
- наведување,
- изнудување и принудување на сексуална активност,
- силување,
- полов напад врз дете кое не навршило 14 години,
- задоволување на полови нагони пред друг,
- обљуба со злоупотреба на положбата,
- дистрибуирање или објавување на приватни снимки и слики без согласност,
- снимање на вулгарни и насилни сцени кои се масовно дистрибуирани,
- прикажување на порнографски материјал,
- производство и дистрибуција на порнографски материјал.

Прилог бр.1

Табела со распределба на улоги и одговорности

Категорија на лица	Клучни обврски	Начин на постапување	Забелешки
Директор	Усвојување и надзор на спроведување на интерниот акт	Го следи спроведувањето, носи одлуки во сложени ситуации	Одговорен за целокупната организација
Стручни соработници	Контакт лица за пријави, набљудување и преземање мерки	Водат записници, работат со ученици, информираат родители	Едно лице се назначува како официјално контакт-лице
Одделенски раководители / наставници	Информирање на учениците, следење на динамиката во одделението	Го претставуваат интерниот акт и Правилникот на часот на одделенска заедница	Мора да водат евиденција за спроведените часови
Административно-технички персонал (хигиеничари, друг технички персонал, секретари и други)	Набљудување на ученичко однесување во двор, ходници и заеднички простории	При забележано сомнително однесување, веднаш ги информираат стручните лица	Мора да бидат запознаени со основните индикатори за насилство
Чувари или надворешно обезбедување	Препознавање ризични ситуации, спречување на насилни дејства	Подготвени да реагираат и пријават инциденти на одговорното лице во училиштето	Треба да имаат основна обука за комуникација со ученици
Ученици	Почитување на правилата и пријавување на насилство	При сомнеж или сведоштво, се обраќаат на наставник или соработник	Обучени на часовите на одделенска заедница
Родители/старатели	Соработка со училиштето, информирање за промени кај децата	Реагираат доколку детето пренесе искуство со насилство	Да се вклучат во активности за подигнување на свеста

Табели со категоризација на насилството¹

Табела 1 – Прво ниво				
Физичко насилство	Емоционално/ психичко насилство	Социјално насилство	Сексуално насилство/ злоупотреба	Кибернасилство
- удирање „чврги“, - буткање, - штипење, - гребенење, - кубенење, - гризење, - сопнување, - шутирање, - валкање, - уништување на предмети.	- исмевање, - омаловажување, - озборување, - навредување, - ословување со погрдни имиња, - пцуење, - имитирање, - „прозивање“.	- дофрлање, - потсмевање, - игнорирање.	- дофрлање, - пцуење, - негативни коментари, - гестикации со сексуална алузија.	- повремени вознемирувачки повици на телефон, - вознемирувачки СМС, ММС- пораки, - вознемирувачки пораки на социјалните мрежи итн.
Табела 2 – Второ ниво				
Физичко насилство	Емоционално/ психичко насилство	Социјално насилство	Сексуално насилство/ злоупотреба	Кибернасилство
- шлаганици, - удирање, - газење, - кинење на облеката, - затворање, - плукање, - одземање и уништување на сопственост.	- уценување, - закани, - неправедно казнување, - етикетање, - забрана за комуницирање, - исклучување, - отфрлање, - манипулрање.	- сплеткарење, - игнорирање, - отфрлање, - невклучување, - неприфаќање, - манипулирање, - експлоатација, - исклучување од групата врз дискриминаторска основа, - навреди и вознемирување врз дискриминаторска основа.	- сексуално допирање, - покажување на порнографски материјал, - покажување на интимните делови на телото, - соблекување.	- огласи, - клипови, - блогови, - злоупотреба на форуми и четувања, - сексуално насилство во видеоигри, - снимање со камера на насилни сцени, - дистрибуирање на приватни снимки и слики без согласност.

¹ Забелешка: Во случаи кога се утврди дека дејствието претставува злоупотреба (вклучувајќи сексуална злоупотреба, експлоатација и манипулација) или занемарување (запоставување на основните потреби на ученикот), училиштето го третира тоа како сериозен ризик и постапува согласно мерките за заштита од високо ризични форми на насилство.

Табела 3 – Трето ниво

Физичко насилство	Емоционално/ психичко насилство	Социјално насилство	Сексуално насилство/ злоупотреба	Кибернасилство
- тепачка, давење, фрлање кои резултираат со сериозни физички последици /укажана помош од лекар, - напад со палка, нож, оружје или со друг предмет, кој може да има сериозни физички последици или фатален исход, - предизвикување на изгореници, - забрана на храна и спиење, - изложување на ниски температури.	- застрашување со уцена, - рекетирање, - ограничување на движење, - наведување на користење на психоактивни супстанции (легални или нелегални), - вклучување во секти, - занемарување.	- сериозни закани за животот, - изживување на група над поединец/група, - дискриминација, - организирање на затворени групи (кланови), - навреди и вознемирување врз дискриминаторска основа.	- заведување од страна на возрасни, - подведување, - злоупотреба на моќта, - наведување, - изнудување и принудување на сексуална активност, - силување, - полов напад врз дете кое не навршило 14 години, - задоволување на полови нагони пред друг, - обљуба со злоупотреба на положбата.	- дистрибуирање или објавување на приватни снимки и слики без согласност, - снимање на вулгарни и насилни сцени кои се масовно дистрибуирани, - прикажување на порнографски материјал, - производство и дистрибуција на порнографски материјал.

Формулар за евиденција на насилството

1. Датум и час кога се случил насилниот настан/ситуација: _____

3. Тип на насилство / повреда на ученикот (означи):

- ²☐ Физичко насилство
☐ Емоционално / психичко насилство
☐ Социјално насилство
☐ Сексуално насилство / злоупотреба
☐ Кибернасилство
☐ Занемарување
☐ Друго: _____

3. Насилството се случува:

- ☐ Првпат
☐ Се повторува повеќепати: _____ (наведете колку пати)

4. Каде се случило насилството (можни се повеќе одговори):

- ☐ Во училницата
☐ Во спортската сала
☐ Во ходниците
☐ Во тоалетот
☐ Во дворот на училиштето
☐ На пат кон/од училиштето
☐ Во домот
☐ На Интернет
☐ Друго: _____

² Во случаи на сомнеж за злоупотреба или занемарување, училиштето е должно да постапува согласно членовите 11 и 16 од правилникот, со координација со стручните служби и надлежните институции.

5. Начин на откривање или воочување на насилството (насилната ситуација):

- ☐ Наставник
- ☐ Ученик сведок или ученик кој на друг начин дознал
- ☐ Стручен соработник
- ☐ Контакт-лице за пријавување насилство или негов заменик
- ☐ Пријава од обезбедувањето
- ☐ Директорот на училиштето
- ☐ Друго вработено лице во училиштето
- ☐ Пријава од родител/старател
- ☐ Пријава од личноста која доживеала насилство
- ☐ Анонимна пријава на е-пошта, интернет страница или во кутија
- ☐ Друго: _____

6. Опис на настанот:

7. Учесници во насилството

Дополни со број.

7.1. Колку жртви има во случајот? ____

7.2. Колку сторители има во случајот? ____

7.3. Ученик/ци жртва/и на насилство (овој дел, 7.3., се копира онолку пати колку што има жртви во случајот и се пополнува за секоја жртва поединечно)

Име и презиме: _____

Возраст: _____

Пол : _____

Етничка припадност:

- ☐ Македонска
- ☐ Албанска
- ☐ Турска
- ☐ Ромска
- ☐ Бошњачка
- ☐ Влашка
- ☐ Српска
- ☐ Друго: _____

Дали ученикот е дете со попреченост или со посебни образовни потреби?

Заокружете:

ДА

НЕ

Прашалникот го спроведе:

Име, презиме и потпис

Дата: _____ година